

HET LEVEN VAN

Extra man loont

Als het maar even kan zoekt het vrouwtje van de heggenmus meerdere partners. En dat is goed nieuws voor haar kinderen.

Tekst Piet Tutelaers en Gijs van Hengstum

“We zijn zo vertrouwd met het idee dat bij vogels één mannetje en één vrouwtje samen een exclusief territorium bezetten, dat het moeite heeft gekost om deze ingeroeste gedachte te verwerpen”, vertelt Nick Davies, hoogleraar te Cambridge. Hij doet deze ontboezeming in zijn boek *Dunnock Behaviour and Social Evolution* (Davies, 1992).

De inzichten van Davies zijn tot rijping gekomen in de botanische tuin van Cambridge, waar hij negen jaar lang onderzoek deed naar het huwelijksleven van de heggenmus. Alle heggenmussen die in de tuin voorkwamen, werden geringd, en ook de jongen kregen voor het uitvliegen een unieke kleurcombinatie om de poten gehangen. Hierdoor kon Davies het wel en wee van vele generaties heggenmussen volgen.

Zo leerde Davies dat de territoria van mannetjes en vrouwtjes niet altijd samenvallen. Vrouwtjes verdedigen tegenover andere vrouwtjes de ruimte die ze nodig denken te hebben voor het grootbrengen van hun jongen. Mannetjes kiezen onafhankelijk hiervan hun eigen territorium op basis van hun onderlinge machtsverhoudingen.

EIEREN LEGGEN

Eind april geeft de vrouwtjesheggenmus aan de mannetjes in haar territorium te kennen dat ze bereid is om te paren. Ze doet dat door haar staart de lucht in te steken en daarbij trillende bewegingen met haar vleugels te maken. De paring zelf duurt maar een fractie van een seconde.

Wanneer het territorium van één mannetje overeenkomt met dat van één vrouwtje dan ontstaat hieruit een monogame relatie. Wanneer de territoria op een andere manier overlappen ontstaan andere relaties. Zo kunnen de vrouwtjes er twee partners op na houden, waarmee ze het meerdere keren doen, noteerde Davies. “Het observeren van drie heggenmussen tijdens het paren geeft net zo veel plezier als het bekijken van een goede voetbalwedstrijd!”

Door te paren met beide mannetjes weet het vrouwtje zich van hun beider hulp te verzekeren tijdens het voeren van de jongen.

Elk mannetje wil er immers voor zorgen dat zijn jongen (en genen) het zo goed mogelijk doen in de volgende generatie.

Maar mannetjes heggenmussen laten zich niet zomaar in de luren leggen. Zij willen alleen maar bij de opvoeding helpen als ze de kans krijgen om met haar te paren tijdens de periode dat zij haar eieren legt. De mannetjes houden hierbij aandachtig de status van het nest in de gaten. Ze lijken te beseffen dat

genmus is een arbeidsintensief karweitje omdat de vogels leven van kleine insecten en zaadjes. Zonder hulp van mannetjes is het succes van één vrouwtje beperkt tot een gemiddelde van 0,81 uitgevlogen jongen per nest. Met de deeltijd hulp van één mannetje wisten vrouwtjes gemiddeld 1,63 jongen op te voeden, en met de voltijd hulp zelfs 2,41. De voltijd hulp van twee mannetjes bracht het succes van de vrouw op 3,00 jongen.

Sommige heggenmussen hebben een monogame relatie. Beeld Gerard de Hoog.

paren alleen succes oplevert als er ook daadwerkelijk eieren bijkomen. Eieren worden 's ochtend vroeg gelegd en de bevruchting ervan heeft 24 uur daarvoor plaatsgevonden.

DNA

Door de vogels ook nog op DNA te testen – het leven van een heggenmus in Cambridge is verre van eenvoudig – wist Davies te bepalen wie de genetische vader van elk jong in de proeftuin was. Hierdoor kon hij nagaan welke seksuele strategie het grootste broedsucces oplevert.

Het grootbrengen van jongen bij de heg-

genmus is een arbeidsintensief karweitje omdat de vogels leven van kleine insecten en zaadjes. Zonder hulp van mannetjes is het succes van één vrouwtje beperkt tot een gemiddelde van 0,81 uitgevlogen jongen per nest. Met de deeltijd hulp van één mannetje wisten vrouwtjes gemiddeld 1,63 jongen op te voeden, en met de voltijd hulp zelfs 2,41. De voltijd hulp van twee mannetjes bracht het succes van de vrouw op 3,00 jongen.

LITERATUUR

Davies, Nick B. (1992), *Dunnock Behaviour and Social Evolution*, Oxford University Press, Oxford